

LECTURES DE VIATGE (Sobre el llibre *Tràfic d'idees* de Vicenç Altaió)

Les idees transiten, s'interaccionen, es donen vida mentre es transformen i perden actualitat, encara que no necessàriament vigència. L'Altaió, resurrecte esgrima del floret escriptural, deixa enrera la seva ombra i es desintegra molt intencionadament en l'enèsima volta del seu etern viatge i esdevé, circumstancialment i definitiva, traficant d'idees des de Barcelona als àrtics, tot realitzant-ne subliminalment l'apologia.

Suspecte d'un soterrat panteisme, esdevé, mercès a una metamorfosi substancial, pròpiament viatge, ventríloc pròpiament, convocant anònim o pregó que concita per simpatia o per contrast altres veus que interpel·len per llurs idees el discurs irremeiablement plural i unitari de tots els qui per ell i des d'ell parlen, enfilats a les respectives branques de l'arbre històric.

Els presocràtics cercaven obstinadament els principis explicadors del món, l'Altaió ha deixat en el(s) viatge(s) tot el llast sobrer i ha arribat a la veu del llenguatge verbal com a darrer element constitutiu. Basteix de veu un cos, el seu, amb les restes de les busques transmutades, les de tots els intemporals. Veu-llenguatge que funda pel nom i la paraula la interrelació múltiple d'altres noms i paraules. Veu-llenguatge, visió que mira i liqua subtilment el substracte de la idea en el límit imprecís en què pren forma, travessant multidimensionalment espais i temps, connexionant i actualitzant pel dubte, la interpel·lació o l'evidència. Veu-llenguatge que sent i desplega sentit allà on la remor subterrània avisa de l'existència de fluxos paral·lels, tel·lúrics. Veu-llenguatge que es clou a cambra insonora, acústica de silencis i silencis i pinta marcs i motllures de fotografies i moments. I, en acabat, descorda la cremallera, gira del revés la cambra-bossa de viatge i els esquinçalls (la bústia era plena de propaganda) volen fins a les testes dels espectadors del banc del davant.

Diu Octavio Paz que després de Rimbaud no és possible d'escriure sense desconfiar del llenguatge. D'aleshores ençà la reflexió, el qüestionament, acompanyen tot intent de creació poètica. Enfront de la ulterior desconfiança vers la creació poètica

sorgirà la poètica de la desconfiança creativa: «*La capacitat de la poesia de degenerar —engendrar— mons i éssers amb l'ajut de la metamorfosi, de la ficció, del sublim del real o del desig sublimitzat, genera llenguatge, només llenguatge —i això és prou*» diu el poeta-trafficant. Més que desconfiar, el poeta accepta lúcidament la impotència dels mots. Desconfiar fóra concedir-los-hi encara certa capacitat redemptora. No és així. El llenguatge dels mots s'autoconsumeix com el propi poeta i s'autosegrega en el caos o la meditació; tot plegat en les infinites dimensions de l'univers del llenguatge, desplegat damunt del propi tancat. Ben entès que es tracta del comentari fet per l'Altaió respecte del poeta Morell i la seva obra. Ben entesa també la postulació de la plural identitat en la qual tots els poetes es reconeixen. El poeta Altaió parla sobre el poeta Morell. Semblantment, el poeta Morell ha parlat a l'avanzada, ha construït part del text que correspondria al propi Altaió i, per extensió, als «altres» poetes. Dos textos es connexionen i cadascun funciona com a pretext de l'altre. L'estil, l'estètica, la particular i intransferible percepció-exposició del fracàs personal esdevé, en tot cas, una qüestió essencialment topogràfica.

Ens diu l'autor del llibre: «Tràfic d'idees contenia un dietari, unes notes de viatge, unes traduccions cabdals, un recull d'articles crítics i unes poetesses heteronònimes. El seu autor, *de vacances de la seva escriptura personal...*». Inútil abdicació, car, prenent Borges, «tots els autors són un sol autor, i la literatura un únic i inacabat discurs que cada autor reprèn en el seu temps». L'Altaió del dietari o de les traduccions dels francesos, dels comentaris crítics d'altres autors o dels «alteronònims» poetes femenins no són més que la diversificació d'un sol Altaió. O, si ho preferiu així, la singularitat altaioniana és el resultat de la imbricació de tots els altres particulars personatges que el corporeïtzen, literàriament parlant, alguns dels quals sobreixen en el llibre. Les idees d'unitat, identitat, dualitat, alteritat, pluralitat, s'edifiquen i es destrueixen mútuament en les recambres del llenguatge, ésser portat a l'extrem.

«La terra, l'aire o el foc, no hi fa res. La poesia = l'aigua. És així» (Serge Sautreau). L'aigua, donadora de vida en dos regnes es guarda i es perd alhora. La que es perd es guanya. La que es guarda no es veu. Com l'aigua, el sentit es perd en aparença en alguns

revolts del viatge, invisible i present. Com destriar a l'ensem el sentit dels mots quan el context pren autonomia? El lector, en aquest punt, assaja també, des d'una altra òptica, el viatge. I s'accidenta i es perd per vies i viaranys. En qualsevol cas, i encara, els mots acudeixen en qualitat de préstec des de moltes altres disciplines cap a l'espai comú que no admet tenir nom. Amb dificultat addicional, en algun lloc ha d'haver-hi el laboratori alquímic on les interrelacions transmuten en paraules. La terra és dos hemisferis banyats per l'aigua del sentit, la mateixa que discorre per les circumval·lacions de les dues meitats del cervell, des de Tales fins, i més enllà de, l'Altaió. Tal és la qüestió: l'aigua transmuta llur estat i es resol en aire. El mateix que inspira en la lectura el poeta. El qual, segons indicis, acull l'activitat traductora en el lloc de la cavitat pulmonar. Els dos moments fisiològics: inspiració-respiració es corresponen i es confonen amb els dos moments anímics: recepció-creació. El poeta només ens n'explica una part: «...*Llegeixo com respiro, i la lectura m'és el món que passa i el que passo per alt*». Es pot substituir la funció, «respiro», pel primer moment de la mateixa: «inspiro». I l'argument es dreça tot sol. No hi ha dades sobre la localització i funció de l'hipotàlem en el cas que ens ocupa.

Ha dut els convidats a taula i cadascun, al seu torn, ha parlat. Tots han anat dient les seves paraules mentre ell, en silenci, movia el cap en signe d'afirmació. Al capdavant, el poeta, en el silenci de la cambra ha parlat en el silenci de la traducció. Traducció que no significa pas únicament transvasament d'una a una altra forma de llengua sinó essencialment selecció. L'atzar o la relació han fet que arribessin a les mans de l'autor textos diversos als quals ha aplicat, en la lectura, uns criteris de lector-autor. Així, les/els 5 poetes francesos esdevenen virtualment «heteronònims» mai escrits, lectors-autors també que, en les múltiples i respectives distàncies, han sintonitzat una mateixa freqüència, la intitolada «Eugeni d'Ors volia portar l'univers a Catalunya». L'entrellat que vincula tots aquests poetes és obert i clos. Obert en les possibles coincidències, tancat en les estètiques co-incidents. En tots, però, intencionalment o com a excusa, el principi, el mitjà i el fi; és a dir, el llenguatge com a qüestió, treu el cap enmig de les ratlles:

«Escriure un poema equival a assenyalar un recorregut del pensament —i, del mateix fet, faltar a tota poesia. Es pot arribar al mateix resultat guardant silenci».

Serge Sautreau

«...i ha parlat sense embuts (el segle), ha cuit els mots, el nostre segle glossolàlic, tutti unisono, gramàtic universal, esperanto amb vestit de rigor».

Jerôme Bindé

«L'escriptura és aquesta volta pel joc i la necessitat, el joc: en la transhumància dels mots i llurs constrenyiments, la necessitat: en l'exigència d'escriure malgrat l'enganyifa».

Ives Buin

«A partir del joc sintàctic portat al límit, en la pèrdua esclatant del sentit (tautologia), en el moment en el qual alguna cosa esclata en el cap...».

Jacqueline Risset

«Si el sentit és un llenguatge, més o menys codificat, més o menys simbolitzat, no és més d'ara endavant que el signe de la nostra banalització».

Janne Gozzett

Per altra banda, les lectures, acumulades en la seva dissolució, solen precipitar-se, per reacció, en presència d'algun estímul, generalment de naturalesa verbal. Les conseqüències més immediates són la cristal·lització d'un nou component literari que, si convé, pot descompondre's semblantment a com ho fan els cossos minerals o, fins i tot, els líquids, amb tota prudència i moltes reserves, si cal. Cal acceptar, però, l'escull en la seva pròpia significació: el procés de transmutació alquímic (vol dir: el microviatge amb bitllet de tornada de la matèria) és també eteri, literari fins a un punt, i ambdues bandes són caus de miratges, si més no. L'Altaió ha penjat així que ha entrat en el laboratori la blanca bata de l'analista i ha

propiciat en el morter l'escriptura poemàtica, «...mostra de l'inconscient sotragat, síntesi de símbols i anhel de signes».

Si la metàfora en el llenguatge és una barana que salta en mil trossos, en ells, el viatge ultraïsta com una passada per les muntanyes russes: la metàfora sota el sol d'estiu. Altres moltes rutes dins els lloms de les enciclopèdies ens duren a la mateixa plaça. I l'agulla hipodèrmica que tatua la dermis de l'esperit amb ressons, aromes, sensacions de llenguatge? On llavors el llenguatge? Cap-i-tomba de la tombarella, visions a parpella closa. Ai, la tercera passa! Man Ray o Dalí s'havien quedat a mig camí. Què fer-ne aleshores del concubinatge de les estructures duals amb la dialèctica? En Vicenç emet en freqüència de banda ampla. Vol dir: esponjosament s'amara dels refluxos de totes les impossibilitats de la parla i ens proposa noves versemblances. I allí ens porta. Serpentejant recull en estat de coma el lector i sovint, in extremis, li subministra referencial. L'estada en les esferes dels sentits és curta i cadascuna esclata en l'estadi següent. El llenguatge mai no se suïcida; com el lector, només fineix, i la mort de / en la metàfora no és la mort de la paraula. Fins i tot en el cor de l'autista hi ha un cor que batega. O reblant-ho encara més: l'afirmació d'un nihilisme lingüístic és una afirmació lingüística. Quan l'Altaió conclou: «...perquè al capdavant tot ja és escrit i (des) crit» no diu exactament el que Borges quan expressa: «És potser un error suposar que puguin inventar-se metàfores. Les autèntiques, les que formulen íntimes connexions entre una i altra imatge, han existit sempre...» Qüestió, com diem, de topografia lingüística. Una incredulitat, una desesperança de i en el llenguatge com a estímul en el llenguatge. Tant hi fa. Ives Buin ho té clar; també el nostre autor. El llenguatge, com Catalunya, no necessita justificació. I per tant, en el llenguatge és possible la fotografia d'una fotografia d'una fotografia... en multiplicar per n una metàfora. Ai, la tercera passa!

«*Assecat el flux del meu cervell arribo al pòsit del llenguatge*». Pot haver pretès l'escriptor ALTAIÓ d'haver-se exhaurit en la travessada del llenguatge? (Llegir encara o ja rellegir?). Llenguatge com a pòsit limitat d'essències comunicatives? Llenguatge com a generador polifàsic? Ell, que amb un somriure de front en amunt, feia oportunament la traveta a la conxorxa lingüística! La vida és

ben poc respectuosa tanmateix quan es tracta dels seus afers. Deixar-ne deguda constància pot (no és aquest el cas), en darrera instància, conculcar el sentiment justificatiu de l'autocomplaença. I això mai. La llibertat de l'escriptor és, sense cap altra condició, tan irreverent i ambiciosa com la mateixa vida que és. Les petites morts locals conjuren el reagrupament de les forces deslliurades de l'ús. El poeta Altaió ha mort, visca el poeta!

JOSEP PUJOL I TO